

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Серикова Олексія Анатолійовича «Адміністративно-правове забезпечення діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

На теперішній час, питання побудови безпечної моделі придбання, зберігання та використання вогнепальної зброї невійськового призначення цивільними особами, розробка ефективної державної реєстраційно-дозвільної системи в галузі обігу цивільної вогнепальної зброї, є актуальним завданням науки адміністративного права. Про важливість і необхідність ефективного державного контролю (нагляду) у вказаній сфері суспільних відносин висловлюються представники найвищих органів державної влади, важливість удосконалення контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу цивільної зброї також підкреслюється фахівцями і вченими.

При цьому, особливого значення окреслене завдання державної безпекової політики набуває в діяльності Національної поліції України, оскільки поліцейські наділені повноваженнями щодо контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення. З цієї причини, до контрольно-наглядової діяльності органів Національної поліції у сфері обігу зброї пред'являються підвищені вимоги.

З огляду на це, проблематика адміністративно-правового забезпечення діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення не викликає сумніву, адже обрана Сериковим Олексієм Анатолійовичем тема дисертаційного дослідження є затребуваною та своєчасною.

Актуальність теми дисертаційної роботи підкреслюється її безпосереднім зв'язком із виконанням завдань Комплексного стратегічного плану

реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затвердженого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023, яким передбачено подальше вдосконалення механізмів контролю у всіх сферах діяльності органів та підрозділів Національної поліції України. Тема відповідає пріоритетному напрямку «Удосконалення адміністративної діяльності суб'єктів владних повноважень» Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року №12-21, пп. 1, 8, 17 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 року № 454.

Комплексний, системний підхід дисертанта до виконання наукового дослідження підтверджується й тим, що в процесі його підготовки автором, поряд із науковими працями з адміністративного права, використано наукові доробки із загальної теорії держави і права, теорії державного управління та інших галузевих правових наук.

Робота, запропонована О.А. Сериковим, характеризується системним підходом до предмету дослідження. Побудова дисертаційного дослідження структурована відповідно до завдань та мети наукової роботи, що дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором.

Глибина та достовірність результатів дисертаційного дослідження базуються на належному використанні автором методів наукового пошуку.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове розв'язання наукового завдання щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення. У результаті проведеного дослідження автором сформульовано низку нових наукових положень та висновків.

Важливе теоретико-методологічне значення має сформована дисертантом

система суб'єктів контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, яка має трирівневу структуру, яку складають: 1) вищі органи державної влади, в особі Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України; 2) Міністерство внутрішніх справ, а також державні органи, які входять до сфери управління МВС, такі як: а) Головний сервісний центр МВС; б) Експертна служба Міністерства внутрішніх справ України (Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України та науково-дослідні експертно-криміналістичні центри; в) Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України; 3) Національна поліція України та її територіальні органи (стор. 85).

Заслуговує на схвальну оцінку виокремлення автором загальних та спеціальних правових принципів діяльності територіальних органів Національної поліції у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення. Зокрема, до числа загальних здобувачем віднесено принципи поліцейської діяльності, такі як: верховенство права, дотримання прав і свобод людини, законність, відкритість та прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства, безперервність. Спеціальні правові принципи визначають керівні правила діяльності уповноважених підрозділів контролю за обігом зброї, а саме: публічність, періодичність здійснення контрольних заходів, плановість та системність реалізації контрольних заходів; професіоналізм та компетентність уповноважених посадових осіб поліції; відповідальність за порушення порядку реалізації контрольних заходів; необхідність та достатність контрольних заходів; підзвітність та прозорість контрольної діяльності працівників поліції (стор. 90).

Варто погодитися із висновком дисертанта про те, що структуру механізму адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення складають основні та додаткові елементи. Зокрема, до числа основних структурних елементів автором віднесено: а) адміністративно-правові норми, націлені на регулювання

адміністративно-правових відносин у вказаній сфері публічного управління; б) адміністративно-правові відносини у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення; в) акти правозастосування (індивідуальні управлінські акти), як результат контрольно-наглядової діяльності уповноважених підрозділів контролю за обігом зброї територіальних органів Національної поліції. Сукупність додаткових структурних елементів складають: а) публічна адміністрація, у вигляді системи уповноважених підрозділів контролю за обігом зброї територіальних органів Національної поліції; б) форми та методи діяльності публічної адміністрації; в) принципи реалізації адміністративно-правових норм у сфері контролю за обігом зброї; г) процедури реалізації повноважень уповноваженими підрозділами у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення територіальних органів Національної поліції; д) правова культура та правосвідомість (стор. 101).

Важливе теоретичне значення для науки адміністративного права має сформована автором класифікація нормативно-правового забезпечення адміністративних правовідносин у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції нами здійснена за наступними критеріями: а) за суб'єктами видання (нормативні акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ, інших центральних органів виконавчої влади); б) за ступенем систематизації (кодифіковані, не кодифіковані); в) за формою вираження (законодавчі, підзаконні); г) за сферою застосування (виконавчо-розпорядчі, публічно-сервісні); д) за галузевою приналежністю (матеріальні, процесуальні); е) за часом дії (постійні, тимчасові); ж) за відомчою належністю (внутривідомчі, відомчі, міжвідомчі); з) за видом процесуальної діяльності (юрисдикційні, неюрисдикційні); і) за юридичними наслідками (позитивні, негативні) (стор. 104).

Обґрунтованим є висновок здобувача щодо важливого значення адміністративних правовідносин в структурі механізму забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними

органами Національної поліції України, що обумовлено специфічними властивостями зазначених правовідносин, зокрема: публічно-управлінським характером, оскільки лідируючим суб'єктом зазначених правовідносин виступають територіальні органи Національної поліції; вольовим характером адміністративних правовідносин у досліджуваній сфері, що передбачає підпорядкування волі учасників контрольної-наглядової діяльності єдиним правилам поведінки, визначеним адміністративно-правовою нормою; процедурним характером реалізації цих правовідносин, що впливає з факту їхньої реалізації у формі спеціального контрольного-наглядового провадження; багатофункціональним характером компетенції уповноважених підрозділів поліції контролю за обігом зброї, яка включає контрольні, юрисдикційні та публічно-сервісні повноваження (стор. 201).

На високому теоретико-методологічному рівні автором проведено аналіз сучасного правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення на міжнародно-правовому рівні та в національному законодавстві країн ЄС та США, на підставі чого дисертантом виокремлено три моделі правового регулювання, залежно від жорсткості законодавчих вимог щодо обігу цивільної вогнепальної зброї, а саме: 1) жорстке правове регулювання, спрямоване на тотальну заборону обігу цивільної вогнепальної зброї, із встановленням жорстких заходів адміністративного контролю та кримінальної відповідальності за порушення законодавства про зброю (Японія, Малайзія, Тайвань); 2) помірковане правове регулювання, яке суттєво обмежує обіг вогнепальної зброї невійськового призначення, із застосуванням до порушників обмежувальних заходів, переважно, адміністративної відповідальності (Іспанія, Франція, Чеська республіка, Україна); 3) м'яке правове регулювання, спрямоване на забезпечення спрощеного порядку видачі дозволів на право володіння та користування цивільною вогнепальною зброєю, однак, з посиленними контрольними заходами щодо обігу такої зброї з боку правоохоронних органів (США, Німеччина, Фінляндія, Литва) (стор. 202).

Наукову цінність представляють виокремлені автором прогалини

правового регулювання обігу зброї в Україні, які мають бути усунуті, шляхом приведення у відповідність до норм міжнародного законодавства, а саме: підзаконний характер правового регулювання контрольної діяльності та архаїчний стан нормативно-правового забезпечення; відсутність координаційного органу, в процесі здійснення комісійних перевірок господарюючих суб'єктів, які здійснюють виробництво і продаж зброї; дискримінаційний характер норм у сфері обігу травматичної зброї; низький рівень застосування профілактичних заходів та відсутність чіткого превентивного механізму вилучення зброї, який, здебільшого, застосовується як реакція на вже вчинене правопорушення; відсутність нормативно-правового акту, спрямованого на визначення етичних правил поведінки виробників зброї (зброярів) (стор. 194).

В дисертації висловлено і обґрунтовано також низку інших важливих наукових висновків, пропозицій та рекомендацій.

Визнаючи загалом високий теоретичний рівень роботи, її велике практичне значення, слід відзначити, що окремі положення дисертаційної роботи є дискусійними, потребують подальшого уточнення та конкретизації. Зокрема, автору доцільно звернути увагу на таке:

1. У підрозділі 1.2. «Місце територіальних органів Національної поліції України в системі суб'єктів забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення» (стор. 50-51 дисертації), дисертант спираючись на норми Закону України «Про Національну поліцію», доходить висновку, що в структурі територіальних органів Національної поліції функціонують декілька підрозділів, які виконують функції щодо контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення а саме: а) підрозділи контролю за обігом зброї; б) підрозділи превентивної діяльності; в) патрульна поліція; г) підрозділи організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування.

Зазначена позиція виглядає недостатньо аргументованою, оскільки Закон України «Про Національну поліцію» не закріплює функції окремих органів

(підрозділів) поліції у сфері контролю за обігом зброї.

2. Дискусійним, на нашу думку, є висновок дисертанта щодо наділення поліцейських подвійним адміністративно-правовим статусом, одночасно в якості суб'єктів та об'єктів контролю за обігом зброї (стор. 63 дисертації). Зазначений висновок зроблений дисертантом з огляду на те, що, з одного боку, поліцейські відповідно до Закону «Про Національну поліцію», мають право носіння, зберігання, використання та застосування нарізної вогнепальної зброї, а з іншого – наділені повноваженнями щодо здійснення контролю за правомірністю обігу вогнепальної зброї невійськового призначення іншими суб'єктами зазначеного різновиду публічно-правових відносин.

Необхідно наголосити, що, виходячи зі змісту дисертації, предметом поданого на рецензування наукового дослідження, є контроль за обігом цивільної вогнепальної зброї, і визначення працівників поліції в якості об'єктів такого контролю, на нашу думку, є недоцільним.

3. Потребує додаткової аргументації авторська пропозиція (стор. 143 дисертації) щодо внесення змін до абзацу 7 пункту 2 наказу МВС України від 01.03.2022 № 170 «Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану», в частині заборони видачі зброї особам, які мають незняту або непогашену судимість.

4. Доцільно уточнити сформовану дисертантом у підрозділі 1.3 «Правові принципи діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення» (стор. 87 дисертації), трирівневу структуру суб'єктів контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, оскільки не розкрито критерії систематизації вищевказаних суб'єктів. Також, відповідні критерії варто визначити й щодо суб'єктів контролю за обігом зброї, які функціонують у структурі Національної поліції.

5. Недоцільним, на нашу думку, є позначення в назві підрозділу 3.1. принципів діяльності територіальних органів Національної поліції України у

сфері забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, в якості правових, оскільки цілком логічним та обґрунтованим є той факт, що принципи зазначеного різновиду поліцейської діяльності закріплені в нормах права.

Разом з тим, наведені зауваження мають переважно дискусійний характер і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дисертаційного дослідження. Положення та висновки, сформульовані в дисертації, мають значну теоретичну і практичну цінність, можуть використовуватись у поліцейській діяльності територіальних органів Національної поліції України, в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, нормотворчій діяльності тощо.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, досить повно відображено в статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, у тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел із проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які становлять внесок у розвиток науки вітчизняного адміністративного права.

Усе викладене вище дає підставу для висновку про те, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правове забезпечення діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення» є завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення. Дисертаційне дослідження повністю відповідає науковій спеціальності 12.00.07 та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а

його автор — Сериков Олексій Анатолійович — заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

доктор юридичних наук, професор,

ректор Центральноукраїнського

державного університету

імені Володимира Винниченка

Євген СОБОЛЬ